

MESTERSÉGES BÜNÖZŐGYÁRTÁS

A TASZ DROG-JOGSEGÉLYSZOLGÁLATÁNAK ESETEIBŐL

1999. március 1-jétől megváltoztak a Btk. kábítószerrel való visszaélést szabályozó szakaszai. A jogalkotó módosította a drog-bűncselekmények büntetési tételeit, és számos új tényállást, fogalmat vezetett be. A változtatás óta eltelt közel két esztendő – ismerve a hazai igazságszolgáltatás működését – még nem ad lehetőséget arra, hogy az új jogszabályok alapján indult büntetőeljárásokat az elejüktől a végükig elemezhessük, ezek ugyanis a legtöbb esetben nemhogy a jogerős lezárásig, de még az elsőfokú ítéletig sem jutottak el. A TASZ jogsegélyszolgálatának kábítószeres esetei azért érdemesek mégis vizsgálatra, mert az új törvényhelyek alkalmazása során felmerülő problémák azt igazolják, hogy a Btk. 282. paragrafusa nemcsak elméletben, hanem a mindennapi jogalkalmazás szempontjából is a büntető törvénykönyv legbonyolultabb szakaszai közé tartozik. Az alábbiakban ismertetjük a jogsegélyszolgálat néhány, az új drogjogszabályok hatálybalépése után keletkezett vagy a megváltozott szabályok alapján elbírált esetét.

5-TŐL 15 ÉVIG TERJEDŐ SZABADSÁGVESZTÉS DROGFOGYASZTÁSÉRT?

A modern büntetőjog egyik legfontosabb alapelve szerint a büntetőjogi normáknak nem lehet visszaható hatályuk, azaz minden bűncselekményt az elkövetésekor hatályban lévő szabályok alapján kell elbírálni. Az egyetlen kivétel ez alól, ha az „új” (az elkövetés után hatályba lépett) jogszabály alkalmazása kedvezőbb az elkövetőre nézve, mint a régi szabály (például rövidebb időtartamú szabadságvesztést rendel ugyanarra a bűncselekményre stb.). Ilyenkor az új törvényt kell alkalmazni, de ha az új törvény súlyosabb büntetést rendel a korábbinál vagy új tényállást vezet be, akkor érvényesül a visszaható hatály tilalma.

A következő esetben is figyelembe veendő az említett alapelv, hiszen a cselekményt jóval az 1999-es törvénymódosítás hatálybalépése előtt követték el, az elbírálás ideje pedig pontosan még nem ismert, az eljárás ugyanis jelenleg is folyik.

Cs. P. ellen 1997-ben indult eljárás kábítószer-fogyasztás miatt. Egy rendőri akció során arab heroin-

kereskedőket kaptak el, és az ügy későbbi felgöngyölítése során ügyfelünk mint heroinfogyasztó került a „képbe”. Rendőrségi vallomásában elmondta, hogy több éve fogyaszt heroinot, napi adagja változó, de akár 2-3 gramm heroinot is elhasznál egy nap alatt, ha éppen van rá pénze. Az ellene indult eljárás idején hatályos törvények szerint Cs. P.-t nem kábítószer fogyasztásáért (ilyen tényállási elem ugyanis az akkori törvényekben nem szerepelt), hanem kábítószer megszerzéséért vonták felelősségre. Kérdéses csak az volt, hogy milyen mennyiségű kábítószerért feleljen: az általa az évek során elfogyasztott – és a rendőrségi kihallgatás során bevallott – összes heroinért, vagy csak azért az anyagért, ami elfogásakor a zsebében és a szakértői vizsgálatok szerint a szervezetében volt. Ez a kérdés – amely természetesen nemcsak ügyfelünk, hanem sok más drogos esetében is felmerült – elméleti szinten éveken keresztül nyitott maradt, mást gondoltak a válaszlól az ügyészek és a bírák, de még az egyes bíróságok sem mindig értettek egyet a helyes megoldásban. Hogy a probléma mennyire nem elméleti jelentőségű, azt könnyű belátni: vizsgált esetünkben a korábbi törvények alapján ügyfelünk az egyik variáció szerint 2 évig terjedő, a másik változat szerint pedig 5-től 15 évig terjedő szabadságvesztésre számíthatott volna – természetesen mindkét esetben „csak” a drogozáshoz szükséges mennyiségű heroin megszerzéséért. Az eljárás természetesen nem zárult le két év alatt, sőt az ügyben a vádirat is csak 1999 januárjában született meg. Közben azonban ügyfelünk szempontjából nagyon fontos események történtek.

Egyrészt a parlament elfogadta a Btk. módosításait, és 1999 januárjában már lehetett tudni, hogy az 1999 március 1-jén hatályba is fog lépni. Másrészt a Legfelsőbb Bíróság 1999 decemberében meghozta 5/1998. számú büntető jogegységi határozatát, ami a fent vázolt problémára adta meg a választ. A Fővárosi Főügyészség ugyanis megelégedve azt, hogy a kérdésben (csak az adott ügyben jelenlévő drogmennyiség, vagy az összesen elfogyasztott kábítószer legyen-e a minősítés alapja) nincs egyetértés a jogalkalmazó szervek között, az LB segítségét kérte. S a válasz a fenti jogegységi határozattal meg is született: a Legfelsőbb Bíróság gyakorlatilag kimondta, hogy az elkö-

vető által elfogyasztott kábítószer-mennyiségeket össze kell adni, és ennek kell képeznie a minősítés alapját.

Tény, hogy az LB nem nagyon adhatott más választ a problémára. Mint ahogy az is tény, hogy az Országgyűlés által elfogadott új drog-jogszabályokat a parlamenti vita alatt beterveztett módosító javaslatoknak megfelelően úgy változtatták meg, hogy a kábítószer-fogyasztókat – a fenti legfelsőbb bírósági jogértelmezés ellenére se, pontosabban éppen a jogértelmezés miatt – ne ítéljék jelentős mennyiségű droggal való visszaélés miatt 5 vagy 10 évi börtönre. A jelenleg hatályos szabály technikailag azt a megoldást alkalmazza, hogy míg az összes, a törvényben szereplő elkövetési magatartásnál (például kábítószer alapanyagául szolgáló növények termesztése, kábítószer előállítása, átadása, azzal való kereskedés stb.) a büntetés többek között függ attól is, hogy milyen mennyiségű (csekély, jelentős, vagy a kettő közötti) kábítószerrel követték el a cselekményt, a kábítószer fogyasztásánál ez nem így van. A fogyasztás (és drogfüggők esetében a tartás) megállapításakor a büntetés nem kötődik az elfogyasztott drog mennyiségéhez. Azaz a törvény nem azt mondja, hogy aki csekély mennyiségű kábítószerrel fogyaszt, az ennyivel és ennyivel, aki pedig jelentős mennyiségű kábítószerrel fogyaszt, az ennyivel büntetendő, hanem azt, hogy aki kábítószerrel fogyaszt, az 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ez azonban csak 1999. március 1-je óta van így. A korábbi törvény a fogyasztást a megszerzésen és a tartáson keresztül büntette, és a törvény az összes elkövetési magatartás esetében (természetesen e kettőnél is) a mennyiségtől tette függővé a büntetést. 1998 decemberétől pedig, az 5. számú jogegységi határozattól az „összegzés” nem volt kérdés többé: aki bevallotta, hogy mióta és mennyit drogozik, annak jelentős mennyiségért kellett felelnie. Aki tehát 1998 decemberétől 1999. február 29-ig állt bíróság előtt drogfogyasztás miatt, kaphatott akár 15 évi börtönt is csupán fogyasztásért.¹ Arra, hogy ez a lehetőség a jogalkotó (az új törvény jogalkotója, de a korábbi jogszabály alkotóinak is) szándékával nem egyezett, bizonyíték a törvénymódosításhoz fűzött miniszteri indoklás is, amelyből világosan kitűnik, hogy a jogszabályok nem akarnak valakit pusztán azért sokkal szigorúbban büntetni, mert régebb óta pusztítja önmagát.²

Ügyfelünk szempontjából a vázolt jogi probléma azért kapott jelentőséget, mert ügyében az ügyészség a vádiratot pontosan az átmeneti időszakban, azaz a jogegységi határozat és az új törvény hatálybalépése között, 1999 januárjában készítette el. Így őt jelentős mennyiségű kábítószerrel való visszaélés miatt az ügyészi indítvány szerint 5–15 évi szabadságvesztésre

kellene ítélnie a bíróságnak. Erre természetesen az azóta is folyó eljárásban nem fog sor kerülni, hiszen az ő esetében jóval kedvezőbbek az új szabályok, s a bíróság ezeket fogja alkalmazni. A vádiratot azonban az ügyészség azóta sem módosította (számos más, hasonló ügyben ezt más ügyészségek már megtették), s ez jelentős hátrányt jelent ügyfelünk számára. Csak hogy egy példát említsünk: minthogy ilyen súlyú szabadságvesztéssel fenyegette őt meg a vádirat, útlevélét 1999 tavaszán bevonták a hatóságok, s azt azóta sem kapta vissza. A Cs. P. elleni eljárás jelenleg is folyamatban van, a lehetséges elsőfokú ítélet meghozatalának időpontját még csak megjósolni sem lehet.

A DROGFÜGGŐSÉG ORVOSI ÉS JOGI SZEMPONTBÓL

Az előbb ismertetett ügy szereplőjének, Cs. P.-nek az esete egy másik, az új szabályok alkalmazása során felmerülő gyakorlati problémára is jó példa. A korábbi törvény szerint a kábítószerrel való visszaélés szempontjából nem volt releváns az a tény, hogy a bűncselekmény elkövetője kábítószerfüggő-e vagy sem. A hatályos szabályok azonban már különbséget tesznek alkalmi fogyasztók és már drogfüggő személyek között: az utóbbiakat enyhébben bünteti a jog. A drogfüggők úgynevezett kereskedői típusú magatartások (kábitószer kínálása, átadása, forgalomba hozatala, azzal való kereskedés) elkövetése esetén is kisebb büntetésre számíthatnak, de a legnagyobb különbség a fogyasztók tekintetében mutatkozik meg: 1999. március 1-je óta csak a függőknek van lehetőségük arra, hogy hat hónapos, folyamatos gyógykezeléssel úgymond „kiváltsák” a büntetést. Az alkalmi fogyasztóknak erre jelenleg nincs módjuk, szemben a korábbi gyakorlattal. Ezért rendkívüli jelentősége van annak az igazságügyi orvos szakértői véleménynek, amely azt hivatott tisztázni, hogy az elkövető drogfüggő-e vagy sem. Minthogy a szabályok egészen mások a függők és a nem függők esetében, minden kábítószeres ügyben kötelező ilyen szakértői kirendelés. Sajnos a gyakorlat azt mutatja, hogy az egyenlő elbírálás elve és ezen keresztül a jogbiztonság súlyosan sérül e vélemények elkészítésekor. Cs. P. esetében például az eljárás korábbi – még a régi törvények szerinti – szakaszában is, és 1999 nyarán is készült egy-egy szakértői vélemény. Az első szerint „kábitószerfüggő, és gyógykezelése indokolt”, a második szerint azonban „nem kábítószerfüggő”, csak „rendszeres fogyasztó, ezért kezelése indokolt” (az utóbbi megfogalmazást a bíróság nem tekintheti függőséget kimondó szakvéleménynek). A két szakvélemény közötti különbségre érthető, de semmiképpen sem el-

fogadható magyarázat lehet ügyfelünk egészségi állapotának változása. Hogy miért elfogadhatatlan ez a magyarázat? Azért, mert a függőséget vizsgáló orvos szakértői véleménynek minden esetben arra a kérdésre kellene választ adnia, hogy a gyanúsított a cselekmény elkövetésekor (és nem a vizsgálat idején) kábítószerfüggő volt-e. Az eljárás és a minősítés szempontjából ugyanis ez az, ami számít. Azt a tényt, hogy a függőség szakértői vizsgálatának gyakorlata nem egységes és így nem biztosítja az egyenlő elbírálás követelményét, jól mutatja, hogy ugyanarról az emberről egy év különbséggel két eltérő szakvélemény születik.

Gyakran előfordul az is, hogy az igazságügyi orvos szakértői vélemény olyan emberről mondja ki, hogy nem kábítószerfüggő, akit kivétel nélkül minden addiktológus elvonókúrára irányítana. B. P. ellen heroin és máktea fogyasztása miatt indult büntetőeljárás 1998-ban. Az igazságügyi orvos szakértői vélemény szerint nem kábítószerfüggő. A Btk. módosítása után készült szakértői vélemény ugyanakkor azt is tartalmazza, hogy B. P. gyakorlatilag több mint 10 éve fogyaszt különböző kábítószereket, elsősorban heroint. Napi adagja ez idő alatt meghaladta az 1 grammot, a szakértői vélemény készültkor éppen egy sikeres elvonókúra után állt munkába. (Valószínűleg pontosan azért nem nyilvánították függőnek, mert a vizsgálat idején „tisztá” volt.) A bíróság őt első fokon 6 hónap felfüggesztett fogházbüntetésre ítélte. B. P. büntetlen előéletű, első kábítószeres ügye miatt kapott ilyen súlyos büntetést.

EGYENLŐ-E AZ ELBÍRÁLÁS?

1998 őszén, amikor széles körű társadalmi vita folyt a Btk. módosításáról, a szigorítást támogatók részéről igen gyakran hangoztatott érv volt, hogy bár az új szabályok szerint az alkalmi drogfogyasztók nem bűnhathatnak ki a felelősségre vonás alól egy gyógykezeléssel, mégsem fog senki börtönbe kerülni kábítószer-fogyasztásért (ennek némileg ellentmond B. P.-nek az előbbieken vázolt esete). Bár a törvény csakugyan 2 évig terjedő szabadságvesztést mond a fogyasztókra, az első büntényes elkövetők bizonyosan nem fognak ilyen szigorú büntetést kapni, szólta az érvek. Számos más büntetőjogi lehetőség van ugyanis a figyelmeztetésükre: a megrovás (gyakorlatilag ügyészi vagy bírói figyelmeztetés), a vádemelés elhalasztása (melynek során az ügyészség nem emel vádat, hanem időt ad az elkövetőnek, s ha ez eredménytelenül telik el, akkor megszüntetik ellene az eljárást, de ha ez alatt az idő alatt újabb bűncselekményt követ el, akkor vádat emelnek mindkét cselekmény miatt), és a próbá-

ra bocsátás (amit bíróság szabhat ki, és gyakorlatilag az előzőhöz hasonlóan próbaidőt jelent). A vázolt három megoldás mindegyike csak intézkedés, és nem büntetés. Alkalmazásuk nem jelent büntetett előéletet, és a próbára bocsátás kivételével az elkövetőnek még a bűnügyi költséget sem kell kifizetnie.

Élnek-e a jogalkalmazók a gyakorlatban e lehetőségekkel? A TASZ tapasztalatai szerint nem, vagy alig-alig. Ennél is nagyobb gond azonban az, hogy véleményünk szerint az eljárások során nem érvényesül az egyenlő elbírálás alapelve. Nem szükséges külön magyarázat arra, hogy elfogadható tendencia-e egy jogállamban, hogy ugyanazért a bűncselekményért az elkövetés helyétől függően jelentősen eltérő büntetés járjon. Az alább vázolt három eset mindegyike Budapesten történt, 1999-ben, illetve 2000-ben. T. A., Z. Cs. és B. B. ellen ugyanazért, csekély mennyiségű marihuána tartásáért indult büntetőeljárás. T. A. és Z. Cs. magyar nemzetiségűek, de külföldi állampolgárok; mindhárom elkövető gyakorlatilag egyidős. B. B.-t egy utcai igazoltatás során (amikor a rendőrök a hatályos jogszabályokat megsértve, minden alap nélkül kipakoltatják valakinek a zsebeit) kapták el, másik két ügyfelünk egy-egy szórakozóhely elleni razzia alkalmával bukkant le. Emellett B. B.-t és T. A.-t egy év különbséggel ugyanannak az ügyészségnek az illetékességi területén kapták el a rendőrök. Az eljárások során mind a három esetben vettek vizeletmintát a gyanúsítottaktól, és az mind a három esetben ki is mutatta a THC-t, azaz a marihuána és a hasis hatóanyagát. B. B. zsebében ezen kívül kb. 10 gramm, a másik két elkövetőnél 3-3 gramm marihuánát is talált a rendőrség. Az általunk áttanulmányozott nyomozati iratok gyakorlatilag mind a három esetben ugyanazt tartalmazták: ügyfeleink büntetlen előéletűek voltak, és minden esetben elismerték, hogy kisebb-nagyobb rendszerességgel szoktak kábítószer-fogyasztani.

A hasonló elkövetési körülmények ellenére a három ügy igen eltérő módon áll (vagy fejeződött be). B. B. – akinek a zsebében a legtöbb (10 gramm) kábítószeret találták – ellen már befejeződött az eljárás; őt az illetékes ügyészség megrovásban részesítette (azaz ügye az ügyészi szakban befejeződött, nem emeltek ellene vádat, és így természetesen bíróságra sem kellett járnia). Az ő ügye indult a legkésőbb, és az övé fejeződött be a leghamarabb: az eljárás megindulásától számított 5 hónap elteltével már le is zárult az ellene folyó büntetőeljárás.

T. A. ellen ugyanaz az ügyészség járt el, amelyik B. B.-t a fenti szankcióban részesítette. Mindössze az eljárás megindulásának időpontja tért el: T. A. egy évvel korábban bukkant le. A hasonló körülmények ellenére az ő esetében az ügyészség nem érte be a

megrovás alkalmazásával, hanem vádat emelt ellene. Az illetékes budapesti bíróság pedig tárgyalás tartása nélkül 250 napi tétel pénzbüntetésre, mellékbüntetésül az ország területéről való 3 évi kitiltásra ítélte (ügyfelünk magyar nemzetiségű, de külföldi állampolgár). A büntetés annak fényében, hogy az általa elkövetett cselekményre a törvény szövege 2 évig tartó szabadságvesztés kiszabását is lehetővé teszi, nem is tűnik túlságosan szigorúnak. Ha azonban tudjuk, hogy ugyanazért a cselekményért (pontosabban súlyosabb vétségért, hiszen B. B. esetében 10 gramm, T. A. esetében pedig csak 3 gramm marihuána szerepelt az eljárásban) ugyanaz az ügyészség megegyező jogszabályi környezetben egy évvel később még csak vádat sem emel, T. A. büntetése már komolyabbnak tűnik.

Egy másik budapesti ügyészség harmadik ügyfelünk, Z. Cs. esetében sem élt a korábban vázolt lehetőségekkel (azaz a megrovással vagy a vádemelés elhalasztásával), ellene is vádat emeltek. Ügyében ugyanannak a budapesti bíróságnak ugyanaz a tanácsa járt el, mint T. A. esetében. A bíróság vele szemben is tárgyalás tartása nélkül (azaz az elkövetőt meg sem hallgatva) járt el: öt 200 napi tétel pénzbüntetésre ítélték. A fő különbséget azonban nem az az 50 napi tétel többletbüntetés jelenti, amennyivel T. A. többet kapott Z. Cs.-nél, hanem az a tény, hogy Z. Cs.-t nem ítélték mellékbüntetésül több évi kitiltásra az ország területéről. Mint azt már említettük, mindkét ügyfelünk magyar nemzetiségű külföldi állampolgár. Z. Cs. hazánkban tanul, T. A. pedig otthonában vállalkozó, de Magyarországon van az élettársa. Vajon mi lehetett a különbségtétel alapja? A két ügy különbözősége biztosan nem, hiszen a nyomozati iratok szinte teljes mértékben megegyeztek, csak úgy, mint az ügyben szereplő kábítószer mennyisége és a két gyanúsított büntetlen előélete. Arra sem lehet hivatkozni, hogy a bíróság az eljárás során az általa közvetlenül megállapított tények miatt hozott eltérő határozatokat, azaz a két gyanúsított „különböző benyomást” tett volna a bíróságra. Hiszen a tárgyalás tartása nélkül hozott végzéssel befejezett eljárások során a bíróság nem is találkozik személyesen az elkövetővel, a tényállást csak és kizárólag az általunk is megismert nyomozati iratok alapján állapítja meg, és végzését is csak ezekre alapíthatja. Nem vitatjuk a bírói jogalkalmazás szabadságát és a bírák szabad mérlegelési jogát a bizonyítékok figyelembevételkor, az azonban tény, hogy egy jelentéktelennek tűnő mellékbüntetés kiszabása/ki nem szabása két teljesen azonos ügyben ügyfeleink szempontjából igen nagyfokú különbségtételnek minősül.

Z. Cs. és T. A. ügye még nem zárult le, ugyanis mindkét esetben tárgyalás tartását indítványoztuk

az illetékes bíróságnál. A tárgyalásokat több mint egy év elteltével sem tűzték még ki.

TANÁROK ÉS DIÁKOK

Az 1999-es drog-jogszabályi szigorítás egyik legkárosabb, közvetlen hatása volt az a feljelentési hullám, amely 1999 tavaszán volt megfigyelhető elsősorban budapesti középiskolákban. Számos esetben tanárok, az igazgató és/vagy szülők értesítették a rendőrséget a diákok vélt vagy valós drogfogyasztásáról. Arra a kérdésre, hogy mi váltotta ki ezt a sorozatot (hiszen azt senki sem gondolhatja komolyan, hogy a középiskolai drogfogyasztás problémája néhány hónap alatt lépte át azt a kritikus pontot, amely előtt még nem, de amely után már egyszerre több iskolában azt érezték, hogy segítséget kell kérniük), elsősorban két ok adhat választ. Az egyik, hogy a közvélemény jelentős része gondolta azt – tévesen – a jogszabályváltozás idején, hogy hazánkban a „drogtörvény” bevezetése előtt nem volt bűncselekmény a kábítószer-fogyasztás, azt csak 1999. március 1-je után rendelik büntetni. A másik ok, hogy a pedagógusok nagyon sok esetben nem voltak tisztában a büntetőeljárás szabályokkal. Általános tévhit volt, hogy a tanároknak – és elsősorban az iskolaigazgatóknak – feljelentési kötelezettségük van a drogos diákok tekintetében. Remélhetőleg mára a pedagógusok jelentős része megtudta, hogy sem a tanároknak, sem az igazgatóknak nincs semmiféle be- vagy feljelenteni valójára az iskolában észlelt drogos esetekkel kapcsolatban, illetve hogy a rendőri fellépés az esetek többségében semmiféle segítséget nem jelent a diákok kábítószer-fogyasztása elleni küzdelemben. Ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy a 1998/99-es tanév végén számos fővárosi iskola diákja ellen indult eljárás.

B. Sz. gimnáziumának az igazgatója is ezen a tavaszon kérte a rendőrség segítségét az iskolában szerinte jelenlévő drogprobléma miatt. Az igazgató az egyik osztályfőnöktől tudott arról, hogy az egyik évfolyam diákjai közül néhány valószínűleg fogyasztott már valamilyen kábítószerrel, és hogy a fiatalok közül néhányan az egyik osztálykiránduláson is „minden bizonnyal” kipróbáltak valamilyen kábítószerrel. A rendőrség az igazgató hívására ki is jött az iskolába. A megvádolt diákokat óra közben az igazgatói irodába kísérték, majd szirénázó rendőrautókkal előállították őket. A diákok – köztük ügyfelünk – szüleit az egyik tanár értesítette, ügyfelünk édesapja a rendőrségre rohanna részt vehetett fia első meghallgatásán. A rendőrségen a fiatalokat tanúként hallgatták ki, majd vizetletmintát vettek tőlük. Erre a jegyzőkönyvek szerint természetesen önként vállalkoztak (ügyfelünk el-

mondása szerint esélye sem volt arra, hogy ne vesse alá magát a szakértői vizsgálatoknak). A rendőrségen tanúként – bár erre természetesen nem lettek volna kötelesek – ügyfelünk kivételével az összes diák bevallotta, hogy kipróbálta már a marihuánát. A vizelet-tesztek eredménye a későbbiekben egyedül ügyfelünk esetében lett pozitív. Így a többi fiatal ellen kizárólag azért folyik jelenleg is az eljárás, mert tanúkihallgatásukkor vagy nem tájékoztatták őket arról, hogy nem kötelesek olyat mondani, amivel saját magukat vádolnák meg bűncselekmény elkövetésével, vagy ezt a tájékoztatást – a legtöbben életük első rendőrségi kihallgatásán valószínűleg kissé rémülten szerepelve – egyszerűen nem értették meg. Tanúként tettek tehát vallomást, és az alapján, amit elmondtak, gyanúsított vált belőlük.

A rendőrség 1999 áprilisa óta nyomoz ebben az ügyben. A B. Sz. elleni eljárás azért húzódik most már közel két éve, mert a nyomozó hatóság közel kétszáz(!) tanút kíván az ügyben kihallgatni, többek között a tanárokat, a diákokat és a gyanúsítottak barátait. Egy olyan ügyben, ahol az eljárás – rendőri szempontból nézve – legnagyobb sikere annak a ténynek a bírói megállapítása lehet, hogy néhány tizenéves kipróbálta a marihuánát, egy huszonéves társuk pedig adott nekik a kábítószerből és ezért valószínűleg több évi börtönbüntetést kap majd. S hogy mi történt az ügyben szereplő fiatalokkal? Védencünk már nem jár abba a gimnáziumba, ahol az ügy indult, s a többiek is egészen biztosan megtanulták: nem mindegy, hogy melyik tanárukat avatják bizalmukba.

ALKOTMÁNYELLENES DROG-JOGSZABÁLYOK

1999 novemberében az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánította a Btk. módosítását tartalmazó jogszabályok egy részét,³ és kötelezte a parlamentet, hogy 2000. február 15-ig alkossa meg azokat a szabályokat, amelyekkel az alább vázolt jogi probléma kiküszöbölhető. A lényeg a következő volt: a korábbi kábítószeres jogszabályok szerint, ha egy drogos ügyben csak csekély mennyiségű kábítószer szerepelt, és az elkövető nem adott át másnak kábítószerrel, valamint vállalta, hogy hat hónapos, folyamatos kezelésen vesz részt, akkor a büntetőeljárás vele szemben egy évre fel kellett függeszteni. Ha a felfüggesztésre a rendőri vagy az ügyészi szakban nem került sor, akkor a bíróságnak is módja volt arra, hogy egy évre függesztesse az eljárást. Aki az elsőfokú bírósági ítélet meghozataláig igazolta, hogy alávetette magát a kezelésnek, az ellen az eljárást meg kellett szüntetni.

Az új büntetőjogi szabályok ezt a lehetőséget csak a kábítószerfüggő elkövetők számára teszik lehetővé. A problémát az jelentette, hogy az eljárás felfüggesztésének szabályait is (amelyeket a büntetőeljárás törvény tartalmaz) e szerint módosították 1999. március 1-jétől. A büntető törvénykönyvnek nem lehet visszaható hatálya, így a március 1-je előtt elkövetett cselekmények terheltjeinek módjuk lett volna arra, hogy a korábbi szabályok szerint ítéljék meg az ügyüket (azaz, ha erre mód van, függeszték fel az eljárást velük szemben). Csakhogy a büntetőeljárás törvény rendelkezéseit minden folyamatban lévő eljárásra alkalmazni kell, e törvény pedig azt tartalmazta, hogy csak a drogfüggők esetében lehet felfüggeszteni az eljárást. Az Alkotmánybíróság e helyzetre mondta ki, hogy alkotmányellenes, hiszen sérül a visszaható hatály tilalma.

Így vált ügyfelünk, L. Cs. pontosan a fenti alkotmányértő szituáció áldozatává. 1997-ben indítottak ellene büntetőeljárást, ugyanis betörték a lakásába, és a helyszínelésre kikerkező rendőrök a konyhában néhány tő marihuána-palántát találtak. L. Cs. ezért egy bűncselekmény sértettjéből hamar egy másik bűncselekmény elkövetőjévé vált. A rendőrségen elismerte, hogy szokott kannabiszt fogyasztani, és kijelentette, hogy vállalna egy kábítószer-függőséget megelőző gyógykezelést. Bár a felfüggesztésnek minden törvényi feltétele teljesült, sem a rendőrség, sem később az ügyészség nem adta meg ezt a neki járó lehetőséget.

Mire azonban ügye bíróság elé került, 1999 szeptemberében, a bíróságnak már nem állt módjában az eljárást egy évre felfüggeszteni, hiszen ezt a hatályos büntetőeljárás törvény az alkalmi drogfogyasztóknak (s ügyfelünk nem volt kábítószerfüggő) nem tette lehetővé. A bíróság ezért – a végzés írásbeli indoklásában is kifejtve ezt a rá önhibáján kívül hátrányosan ható körülményt – őt a lehető legenyhébb büntetőjogi szankcióval sújtva megrovásban részesítette. Amiért az eset említésre érdemes azon kívül, hogy az elméleti problémát a gyakorlat oldaláról mutatja be, az az ügyészség álláspontja. Az illetékes vádhatóság ugyanis a bírói indoklás ellenére a végzés ellen büntetés kiszabásáért fellebbezett, sőt ezt a fellebbezést még 2000 őszén is fenntartotta, tehát közel egy évvel azután, hogy az Alkotmánybíróság megállapította a fenti helyzet jogértő voltát. A másodfokú bíróság természetesen nem adott helyt a fellebbezésnek, és a megrovást hatályában megtartotta. Ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy L. Cs. azért kapott megrovást, mert a jogszabályok módosításakor a jogalkotók nem tartották tiszteletben az alkotmányos büntetőjog alapelveit.

TÖRVÉNYSÉRTŐ RENDŐRI GYAKORLAT

1999. szeptember 1-jétől léptek hatályba azok a jogszabályok, amelyek – hasonlóan a márciusban hatályba lépett büntető jogszabályi módosításokhoz – a szervezett bűnözés és a hozzá kapcsolódó jelenségek ellen kívánták folytatni a harcot.⁴ Témánk szempontjából a „szeptemberi törvények” egyik legfontosabb szakasza a szórakozóhelyek bezárását volt hivatott rendezni, amennyiben egy ilyen helyen az üzlet működésével összefüggésben⁵ valamilyen kábítószerrel kapcsolatos cselekményt követnek el. A következő TASZ-eset szereplői hamar megtanulták, hogy mennyire nem elhanyagolható jogszabály-változtatásról volt szó ez esetben. Az alább ismertetett eset azért is említésre érdemes, mert az általa megismerhető rendőri gyakorlat általánosnak tekinthető. Kábítószeres esetekben egyáltalán nem ritka, hogy a rendőrök törvénysértő módon alkalmazzák a vizeletminta adására való kötelezést.

A fenti jogszabályok hatálybalépése után alig pár nappal, tehát 1999 szeptemberében egy budapesti kávézó rendőrségi akció helyszíne volt. Az akció oka, mint az a rendőri jelentésekből utólag kiderült, az volt, hogy a rendőrségnek tudomására jutott: a kávézóban a személyzet kábítószer árul, és a helyszínen nagyban folyik a drogfogyasztás. Mindezeket egy névtelen bejelentő közölte a rendőrséggel. Felderítés felderítést követett, végül egy nagyobb rendőri egység részvételével a rendőrök megszállták a kávézót.

Az akció időpontjában a kávézóban tartózkodtak ügyfeleink is. Az öt fiatalember a kávézó teraszán, egy külső asztalnál beszélgetett a rajtaütés idején. Felszólították őket, hogy menjenek be a belső helyiségbe és igazolják személyazonosságukat. Miután ez megtörtént, várakozniuk kellett. A rendőrök a kávézó mosdójában – a névtelen bejelentéseknek köszönhetően – csakugyan találtak kábítószeret. Ügyfeleinket a többi vendéggel és az alkalmazottakkal együtt ruházatátvizsgálásnak vetették alá, valamint megkérdezték tőlük, hogy fogyasztottak-e valaha is kábítószeret. Miután erre a kérdésre mindannyian nemmel válaszoltak, jó két órával az akció kezdete után mindannyiukat előállították a rendőrségre. A folyosón várakoztatták őket, egymással nem beszélhettek. Felszólították őket, hogy adjanak vizeletmintát, és senki nem volt hajlandó elárulni nekik, hogy tanúként vagy gyanúsítottként vesznek-e részt az eljárásban. A vizeletminta adása után anélkül, hogy akár tanúként, akár gyanúsítottként kioktatták volna őket a jogaikról, ismét feltették nekik a kérdést, hogy fogyasztottak-e valaha is kábítószeret, majd mindezek után hazaengedték őket. Az öt fiatal a segítségünket kérte az ügy-

ben; a vizsgálatok szerint mindannyiuk vizelemintájából THC-t, azaz marihuána fogyasztására utaló jeleket lehetett kimutatni.

A fent ismertetett rendőri eljárásnak alig van olyan szakasza, amelynek során a rendőrök a hatályos törvényeknek megfelelően jártak volna el. Már ügyfeleink előállítása is törvénysértő módon történt, hiszen a rendőrségi törvénynek az előállításra vonatkozó paragrafusai között nem található olyan szakasz, amelybe „beleférne” az, hogy a rendőrök olyan személyeket állítsanak elő, akik személyazonosságukat igazolni tudják és semmilyen bűncselekmény elkövetésével nem gyanúsíthatók. Utóbbit, mármint azt a tényt, hogy ügyfeleink nem voltak gyanúsíthatók a helyszínen semmivel (hiszen semmilyen drogot vagy drogfogyasztásra akár csak utaló eszközt nem találtak náluk, illetve nemmel válaszoltak a drogozást firtató kérdésekre), a rendőrök később nem is cáfolták, illetve soha nem állították ennek ellenkezőjét. Tehát nem gyanúsítottként, hanem tanúként állították őket elő. Ez már önmagában is jogszerűtlen, hiszen a tanúkat a jogszabályok szerint nem lehet előállítani (legfeljebb elővezettetni, ha többszöri idézés ellenére sem jelennek meg a rendőri meghallgatásokon). Az is kérdéses, hogy jogszerű-e egy igazoltatás során feltenni azt a kérdést egy állampolgárnak, hogy követett-e el már valaha is bűncselekményt, de ennél sokkal súlyosabb jogsértések történtek az előállítás után.

A jogszabályok nem adnak lehetőséget arra, hogy tanúként meghallgatott személyektől vizeletmintát kényszerítsenek ki. Márpedig ügyfeleinkkel ez történt, hiszen a rendőrségen egy pillanatig sem merült fel, hogy lenne más választásuk, mint vizeletmintát biztosítani. A rendőrségi törvény 44. paragrafusa csak a közlekedési intézkedések körében, a járművezetőkkel szemben ad arra lehetőséget, hogy őket vér- és vizeletminta adására kötelezzék, de ebben az esetben természetesen fel sem merült a járművezetés. A büntetőeljárás törvény a szakértői vizsgálatra való kötelezést bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személy esetében is csak a gyanúsítás közzlése után teszi lehetővé. Ezek alapján gyanúsítottat akár kényszeríteni is lehet a szakértői vizsgálat tírására. Tanúkkal szemben is lehet vizsgálatot alkalmazni, de csak akkor, ha előzőleg kioktatják az őt megillető jogokról (így többek között arról is, hogy az igazmondásra kötelezett tanú sem köteles önmaga ellen vallani). Ügyfeleinket nem gyanúsítottként, hanem tanúként hallgatták meg (pontosan későbbi pozitív vizelettesztjük alapján lett belőlük gyanúsított), így nem lett volna lehetőség a szakértői vizsgálatokra való kötelezésre.

Ügyfeleink első rendőri meghallgatásáról jegyzőkönyv nem készült. Az eljárásról készített rendőri jelentésekből még az sem derül ki világosan, hogy ta-

núként hallgatták-e meg őket. Ami azonban bizonyos: a vizeletmintára kötelezés jogszerűtlen volt. Természetesen az öt fiatal segítségünkkel a törvény adta határidőn belül panaszt tett a kifogásolt intézkedés ellen, panaszunkat azonban elutasították. Ugyanígy jártunk az összes többi, rendőri szervhez (Budapest rendőrfőkapitánya, az országos rendőrfőkapitány) benyújtott panaszunkkal, valamint azokkal a kifogásokkal is, amelyeket az illetékes ügyészségek elé terjesztettünk.

Ügyvédünk az ügyben a vádemelésre illetékes ügyészségnél az eljárás megszüntetését indítványozta, arra való hivatkozással, hogy a büntetőeljárás törvény 60. §. (3) bekezdése értelmében a törvénytől szerzett bizonyítékok nem használhatók fel a büntetőeljárás során, márpedig ebben az esetben semmilyen más bizonyíték nem állt a hatóságok rendelkezésére a jogtalanul szerzett vizeletmintákon kívül. Az ügyészség nem osztotta álláspontunkat, és ügyfeleinket megrovásban részesítette. Az öt fiatal azonban nem fogadta el ezt a megoldást, és készen áll arra, hogy bíróság előtt számoljon be az előállítás körülményeiről és a vizeletminták „önkéntes” biztosításáról, így az ügy a bírói szakban folytatódik, tárgyalást e cikk írásáig nem tűztek ki. A kifogásolt ügyészségi megrovás óta már több mint egy év telt el.

A kávézót természetesen nem zárták be, hiszen a névtelen bejelentéseket kivéve – amelyek mögött az üzlet tulajdonosa a konkurenciát sejtí – az eljárás során fel sem merült, hogy a kávézó bármely alkalmazotjának köze lenne valamilyen drogbűncselekményhez.

ON-LINE RENDŐRSÉGI DROGÜGY

Az 1999-es jogszabályváltozás során a droggal kapcsolatos tiltott magatartások sorát bővítette a Btk. egy új paragrafusa. A 283/A. szakasz a kábítószer készítésének elősegítését szankcionálja, nem minden előzmény nélkül. Korábban is volt ugyanis egy bekezdés a drogjogi szabályok között, amely azokat a személyeket kívánta kriminalizálni, akik a „kábítószerrel visszaélés bűncselekményének elkövetéséhez anyagi eszközöket” szolgáltattak. Ennél azonban jóval tágabb kört kíván büntetni kábítószer készítésének elősegítése címén az 1999. március 1. óta érvényben lévő jogszabály. Többek között azt a személyt is, aki kábítószer termeléséhez szükséges, vagy a természetét könnyítő vagyoni értékű gazdasági, műszaki, szervezési ismeretet a kábítószer termesztojének a rendelkezésére bocsát. Gyanítható, hogy a szigorú jogszabály betartása nem kis nehézséget fog okozni az informatika korában a jogalkalmazóknak. Mindenesetre tavaly indult az első „on-line rendőrségi drogügy”, ahogy a média nevezte D. P. esetét.

A Btk. hivatkozott szakaszával vádolt fiatalember bűne az volt, hogy különféle idegen nyelvű ismeretterjesztő szakirodalmat gyűjtött össze a kannabiszról, ezeket lefordította és elhelyezte saját weblapján az interneten. Az oldalak a marihuána-fogyasztás egészségügyi és egyéb hatásait ismertették, emellett többek között gyakorlati tanácsokat adtak az érdeklődőknek a kender termeléséhez. Nagyon fontos

DROGRENDŐRÖK*

1998. január 30-án a Fővárosi Ügyészségi Nyomozóhivatal munkatársai házkutatást tartottak a BRFK Szervezett Bűnözés Elleni Osztályának kábítószeres ügyekkel foglalkozó részlegénél. A házkutatás során jelentős mennyiségű szabálytalanul tárolt kábítószeret találtak, négy rendőr ellen büntetőeljárást indítottak, az alosztály vezetőjét előzetes le tartóztatásba helyezték. (Az alosztály azóta szabadlábra került vezetőjét egy korábbi büntetőeljárás következményeként 2000 őszén jogerősen 1 év 2 hónap felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte a Fővárosi Bíróság.)

1998. február 2-án a BRFK SZBEO kábítószeres alosztályának egyik századosa utasként súlyos közlekedési balesetet szenvedett Budapesten. Az autó, amelyben ült, a fővárosi éjszakai élet egyik ismert alakjának tulajdona volt, s a helyszínen – a baleset szenvedett, illetve az azt követő kocsikban – olyan személyek is jelen voltak, akikre a rendőrség korábban már felfigyelt kábítószeres bűncselekmények miatt. Berta Attila, akkori budapesti rendőrfőkapitány elrendelte az alosztályon dolgozó rendőrök „C” típusú ellenőrzését, leváltotta a frissen kinevezett alosztályvezetőt, valamint kijelentette, hogy „nemkívánatos, hogy egy rendőr olyanokkal szórakozzon együtt, akik ellen esetleg el kell járnia”. Egyes sajtóhírek szerint a hivatalában egy hetet töltött alosztályvezetőnek azért kellett távoznia, mert ő is a balesetet szenvedett terepjárával együtt haladó kocsiban tartózkodott.

1998. március 6-án a BRFK SZBEO és a KBI kábítószerosztályának nyomozói házkutatást tartottak egy XI. kerületi lakásban, ahol a lakás tulajdonosán és néhány gramm heroinon kívül négy egyenruhás rendőrré is bukkantak. Az utóbbiak a nyomozók feltűnésekor el akarták hagyni a helyszínt. A lakás arab nemzetiségű tulajdonosa közölte,

azonban, hogy pontosan mikor is tette ezt D. P. Ügyfelünknek ugyanis az oldalaknak először helyt adó egyetemi szerverről jóval 1999. március 1. előtt el kellett távolítania az anyagot, az egyetem ugyanis azzal érvelt, hogy az oldalak tartalma nem D. P. tanulmányaival függ össze. D. P. tehát jóval 1999. március 1-je előtt eltávolította az egyetemi szerverről az anyagokat, azonban azok egy másik szolgáltató szerveréről a törvénymódosítás után is elérhetőek lettek a világhálón. Ügyfelünk nem ismeri el, hogy a törvénymódosítás után bárhová is feltette volna a kifogásolt információkat, a korábbi publikálás miatt pedig nem vonható felelősségre, hiszen a módosítás előtt az ilyen know-how átadása nem volt büncselekmény, márpedig a büntető jogszabályokat nem lehet visszamenőlegesen alkalmazni.

A rendőrség jogértelmezése szerint ezen oldalak publikálása kimeríti a kábítószer készítésének elősegítését, s mint ilyen, akár három évig terjedő szabadságvesztést vonhat maga után. Az eljárás „lakossági bejelentés alapján” – amit valójában az egyetem egyik tanára tett – 2000 júniusában indult, a rendőrséget pedig legalább annyira érdekelték az egyetemista fitalemberek lefoglalt számítógépén talált szoftverek, mint az alapügy, amelynek pedig nem kevés publicitást adtak indulásakor.

Jogértelmezés kérdése, hogy a kifogásolt információknak az interneten való közzététele kimeríti-e a „rendelkezésre bocsátást”. Ez a kérdés egyáltalán nem elhanyagolható jelentőségű, hiszen a jogszabály szövegét értelmezve egyértelműnek tűnik:

csak az valósíthatja meg a Btk. e szakaszát, aki valamilyen konkrét személynek ad át kábítószer-termesztés céljából információkat. Természetesen ilyenről szó sincs, a rendőrök nem értek senkit tetten, amint kenderültetvényét a weboldal alapján ápolta volna. Szükség volt tehát egy kábítószer-termesztőre, aki D. P. információi alapján folytatta tevékenységét. A rendőrség ezt a feladatot a következőképpen oldotta meg: az összes megyei rendőrkapitányságot végigkérdezték, hogy volt-e olyan esetük az elmúlt években, amikor valaki az internetről jutott termesztési információkhoz. Egy esetben valaki azt nyilatkozta, hogy ismerőse az interneten olvasta a növénytermesztési tanácsokat (azt nem tudta megmondani, hogy pontosan mit), egy másik esetben pedig valaki a kifogásolt kender-oldalt jelölte meg forrásként, annak azonban bizonyíthatóan az 1999. március 1. előtti, azaz nem büntethető változatát. Nem sikerült tehát olyan termesztőt találni, akinek ügyfelünk bocsátotta volna rendelkezésre a szükséges ismereteket.

Technikai kérdés, hogy bizonyítani lehet-e, a törvénymódosítás után ki rakta fel az internetre a kifogásolt oldalakat. Hiszen ha valaki már feltöltött egy anyagot az internetre, azt bárki letöltheti, lemásolhatja, és tetszése szerint felrakhatja bárhová.

Nem mellékes körülmény az sem, hogy a világhálón való publikálás önmagában gyakorlatilag semmit nem ér. Ha a weboldalra valamilyen módon (például keresőprogramokba való bejelentkezéssel stb.) nem hívják fel a figyelmet, akkor az a szakértők szerint

hogy a rendőrök nagyobb összegű készpénzt követeltek tőle. A rendőrség később hivatalosan cáfolta, hogy drogot találtak volna a lakásban, de a Népszabadság közölte, hogy a házkutatásról készült jegyzőkönyv még tartalmazta a lakásban talált heroint. A rendőrök közül egy tiszthelyettest önbíráskodásért, a három másik bűnüldözőt hivatali visszaélés miatt vonták utóbb felelősségre.

1999. május 19-én egy, a körzetét tekintve Békéscsabához tartozó körzeti megbízott saját autójának takarításakor több mint fél kilogramm marihuánát talált. A sajtó három héttel később tudósított az ügyről, az esetről megjelent cikkek mindegyike beszámolt arról, hogy a történet összefüggésben állhatnak egy rendőrtiszt 1999 májusban bekövetkezett halálával; az illetékesek ezt később cáfolták.

1999. június 30-án számoltak be a lapok arról, hogy a rendőrök a fővárosban 35 személyt vettek őrizetbe kábítószer-terjesztés miatt. A rendőrség illetékesek nem kívánta kommentálni a sajtó azon állításait, hogy a gyanúsítottként kihallgatott személyek között aktív rendőrök is voltak. Az Ügyészségi Nyomozóhivatal ugyanakkor közölte, hogy a rendőri akcióban egy rendőr ellen indítottak eljárást drogfogyasztás miatt. Későbbi hírek azt közölték, hogy két rendőr is testőrként dolgozott a szervezetben, védve a drokkereskedőket.

1999. július 2-án arról adtak hírt az újságok, hogy egy drogterjesztő banda „kulcstagját” előzetes letartóztatásba helyezték. A rendőrség nem közölte, hogy az illető rendőr volt-e vagy sem, mindössze annyit jelentettek ki, hogy az illető „a dilerek védelmét látta el, illetve tájékoztatta őket, és jelezte nekik a rendőri akciókat”. Azt, hogy erre miként lehetett módja, később sem tudhatta meg a nyilvánosság.

olyan, mintha egy tűt helyeznénk el egy szénakazalban és várnánk, hogy valaki megtalálja. Az interneten ily módon fennlévő információk esetében még az is kérdéses, hogy nyilvánosságra hozatalról lehet-e beszélni, hiszen nagyon kicsi az esély arra, hogy valaki véletlenül megtalálja az oldalakat. A figyelemfelhívás egyik legfontosabb módja az úgynevezett belinkelés, azaz amikor egy weboldalon megjelenik egy másik weboldal címe és egy kattintással az egyikről a másikra kerülhet az internet-felhasználó. Márpedig azok az oldalak, amelyekért D. P.-t a rendőrség felelősségre kívánja vonni, korábban többek között hivatalos kormányzati drogellenes weblapokról is közvetlenül elérhetőek voltak.

A cenzúrára oly kényes világhálón természetesen az eljárás megindulása (és a megvádolt weboldalak eltávolítása) után gyakorlatilag azonnal újra elérhetőek voltak az oldalak, egy külföldi szerver segítségével. Maga a hír, hogy a rendőrség egy ilyen és ilyen oldal készítőjével szemben eljár, nem kis „reklám” volt az interneten, így akár azt is lehet mondani, hogy a büntetőeljárás csak „használt” az információk terjedésének.

Az ügyfelünk elleni eljárás jelenleg ügyészi szakban van, D. P.-nek a rendőrség vádemelési javaslata szerint felelnie kell kábítószer készítésének elősegítéséért, valamint szerzői és szomszédos jogok megsértéséért. Hogy az illetékes ügyészség vádirata mit fog tartalmazni, még a jövő titka.

Ésszerűségi kérdés, hogy miért van szükség ilyen jogszabályra. Az ilyen jellegű információk átadása –

ha nem szerepel mellettük drogfogyasztásra való felhívás – a legtöbb európai országban nem számít bűncselekménynek. (Kábítószer-fogyasztásra, ami a magyar Btk. szerint külön büntetendő tényállás, ezek a weboldalak természetesen nem buzdítottak, ezt a rendőrség sem állította egy pillanatig sem.) Az oly szigorú drogpolitikájáról híres Egyesült Államokban is teljesen szabadon hozzáférhetőek a kendertermesztésről és -fogyasztásról szóló ismeretterjesztő kiadványok, folyóiratok. Az interneten elképzelhetetlenül sok információhoz lehet hozzájutni a témában, nem beszélve arról a tényről, hogy számos, Magyarországon kiadott mezőgazdasági szakkönyv tartalmaz a kendertermesztéséről szóló információkat. Mivel a könnyűipari nyersanyagként felhasználható kender termesztéséhez adott tanácsok nagymértékben hasznosíthatók a marihuána termesztéséhez, kérdés, nem kellen-e az ilyen kiadványok szerzőit, kiadóit és terjesztőit is kriminalizálni.

Az, hogy egy jogszabály sikeresnek mondható-e, többféle szempontból is vizsgálható. Ha sikerként könyvelhető el az, hogy tanárok feljelentik diákjaikat, hogy a kábítószer-problémával küzdő beteg emberek kevésbé mernek orvoshoz fordulni, és hogy évről évre egyre több embert fognak egy önsértő cselekmény miatt megbüntetni, akkor a szigorított drog-jogszabályok első két éve sikeresnek mondható. Tény, hogy a „többségi társadalom” jelentős részében a módosított Btk. kábítószerre vonatkozó szabályai a szigorítás idején és az eltelt két évben is pozitív visszhangra leltek. Ennek azonban csak az lehet az oka, hogy az

2000. júliusában a budapesti büntetés-végrehajtási intézet egyik objektumában egy fogdaőr szekrényében találtak többféle, nagyobb mennyiségű kábítószer, a tiszthelyettest előzetes letartóztatásba helyezték.

2000. szeptember 18-án Székesfehérvárott kommandósakcióval fogták el az egyik budapesti kerületi rendőrkapitányság két tisztjét, egy főhadnagyot és egy hadnagyot. Gépkocsijukban négy kilogramm hasist találtak, a rendőröket letartóztatták. Az eset után egy nappal a következőt írta a Népszabadság: „Úgy tudjuk, egyelőre nem tisztázott, hogy az aktív rendőrökből és civilekből álló társaság kábítószer-hálózat tagja lenne.”

Az előző híradásban számolt be a napilap arról a (tudomásunk szerint egyébként korábban nyilvánosságot nem kapott) tényről, miszerint 2000 nyarán egy miskolci rendőrt helyeztek előzetes letartóztatásba üzletszerű kábítószer-terjesztés miatt.

2000 novemberében a fővárosban elfogták és őrizetbe vették az egyik vidéki város rendőrkapitányságának tisztjét (egyes információk szerint rendőrkapitány-helyettesét), valamint két társát. Az akció során jelentős mennyiségű kábítószeret találtak náluk, elfogásukkor kommandósokat vettek be.

2001 januárjában egy fővárosi rendőr-szakközépiskola több diákja bukott le kábítószer-terjesztés, illetve fogyasztás miatt.

**A TASZ összeállítása országos napilapokban megjelent hírek és információk alapján*

emberek többsége a mai napig nem képes előítéletek nélkül, józan megfontolással gondolkodni a drogdédről. A szigorítás indoka kormányzati részről 1998-ban az volt, hogy valamit tenni kell a rohamosan terjedő kábítószer-fogyasztás ellen. Ez természetesen elfogadható. Az eszköz azonban, a drogfogyasztás fokozott kriminalizációja – azon kívül, hogy a probléma okait nem szünteti meg – a drogozás mértékét sem csökkenti. Az ilyen vagy olyan élvezeti cikkek terén a büntetőjog nem adhat megoldást az élvezeti cikk fogyasztásának csökkentésére. Az emberek ugyanis – annak ellenére, hogy a törvények miatt még mindig büntetőjogi kérdésként tekintenek a drogozásra – nem aszerint mondanak nemet vagy igent az egyes drogokra, hogy azok fogyasztása büntetendő-e vagy sem. Fokozottan igaz ez a fiatalokra, és azt senki sem vitatja, hogy kábítószerügyben az ifjabb generációk a legveszélyeztetettebbek.

A Társaság a Szabadságjogokért munkatársaiként a legnagyobb hazai ifjúsági kulturális és zenei fesztiválon, a Pepsi Szigeten 2000-ben is jelen voltunk és felméréseket készítettünk. A kérdőíveinkre választ adók természetesen nem egy reprezentatív közvélemény-kutatás bázisát adták, véleményük ennek ellenére figyelemre méltó volt. Az egyik kérdőíven arra kérdeztünk rá, hogy egyetért-e a válaszadó a drogfogyasztás büntetőjogi fenyegetettségével, azaz szerinte helyes-e, hogy a kábítószer-fogyasztás bűncselekmény. Egy másik kérdésben pedig azt vizsgáltuk, hogy konkrétan a válaszadóra milyen hatással van a tiltás. Az eredmény meglepőre sikeredett: a drogfogyasztás tiltását helyeslők közel 80 százaléka nyilatkozta azt, hogy ő nem azért nem próbálná ki soha vagy hagyná abba a drogozást, mert az bűncselekmény. A saját szempontjukból tehát nem a szerek tiltott volta az, ami számít (sokkal inkább egészségromboló hatásuk), mások tekintetében mégis feltételeznek valamiféle visszatartó hatást a büntetőjogi szabályoktól. Csakhogy a nemzetközi tapasztalatok ezzel ellentétes irányba mutatnak.

Természetesen van olyan része a kábítószerkérdésnek, ahol a büntetőjog és a rendőrség lehet, és kell is, hogy legyen a főszereplő. Ez pedig a drogkínálat csökkentése, azaz a kábítószerrel kereskedők elleni fellépés. A fogyasztást, azaz a keresletet azonban nem lehet büntetőjogi eszközökkel befolyásolni. Talán nem véletlen, hogy ennek az ellenkezőjét (azt, hogy a fiatalokra lehetne hatni a törvényi fenyegetéssel) a tavaly ősszel a parlament által elfogadott kor-

mányzati drogstratégia sem állítja. Sőt, ez a dokumentum mintha nem is abban az országban született volna meg, amely „Európa legszigorúbb drogtörvényét”⁶ tudhatja a magáénak: egyáltalán nem számol ugyanis a büntetőjoggal mint keresletcsökkentő eszközzel. Ha elfogadjuk, hogy a kriminalizáció nem képes arra, hogy megszüntesse vagy visszaszorítsa a kábítószerfogyasztást, akkor szükség van-e egyáltalán a fogyasztás büntetőjogi fenyegetettségére? Az ismertetett esetek szereplőinek többsége azon kívül, hogy illegális szereket fogyasztott, semmilyen egyéb büntetőjogi szabályt nem sezegett meg. Van-e értelme vajon annak, hogy jogszabályok által, sok-sok pénzbe kerülő büntetőeljárásokkal beteg (drogfüggő), vagy normális életet élő (csak a szerválasztás tekintetében nem a hivatalos normákat elfogadó) embertársainkból bűnözőket állítsunk elő? A TASZ munkatársai szerint nincs.

JEGYZETEK

1. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a TASZ jogsegélyszolgálatának nincs tudomása arról, hogy ez alatt az átmeneti időszak alatt bárkit is elítéltek volna a vázolt példa szerint, ez azonban nem azt jelenti, hogy ez nem történt meg.
2. A javaslat 62–63. §-ához: „A fogyasztás fenyegetettsége nem változik ahhoz képest, hogy mekkora az elfogyasztott kábítószer mennyisége. [...] A fogyasztás tiltása tekintetében a jogalkotói szándék nem terjed arra ki, miszerint valakit azért sújtson súlyosabb büntetés, mert – önszertő cselekmény révén – »jobban« akarja magát sértetni.” Igazságügyi Közlöny, 1999/2.
3. 35/1999. (XI. 26.) sz. AB határozat.
4. Az 1999. évi LXXV. törvény a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról.
5. 1999. évi LXXV. törvény 4. §. A törvény alkalmazásában *az üzlet működésével függ össze*: az a cselekmény, amely az üzlet területén az üzemeltető, foglalkoztatott tudomásával vagy közreműködésével valósul meg, illetve amelyet az üzemeltetőtől, a foglalkoztatottól elvárható, a rendes üzletmenet biztosítása érdekében szükséges intézkedés elmulasztása tesz lehetővé, feltéve, hogy – ez utóbbi esetben – az üzemeltető tudott, vagy a tőle elvárható gondosság tanúsítása esetén tudhatott volna a foglalkoztatott mulasztásáról.
6. A megfogalmazást a kormányzóvivő használta 1998 őszén.